

УДК 374.7–047.22

РАССКАЗОВА Олена Львівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, докторант
кафедри освіти та управління навчальним закладом,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя
e-mail: tkachenkoe@ukr.net

КЛЮЧОВІ ОСВІТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ

У представленій статті проаналізовані загальні особливості поняття ключових освітніх компетентностей дорослих у відповідності до чинних нормативно-правових європейських і українських освітніх документів.

Виявлені спільні й відмінні загальні особливості поняття ключових освітніх компетентностей дорослих. Спільним в усіх документах є те, що вони являють собою інтегроване поняття, яке: містить сукупність знань, умінь, ставлень, цінностей тощо; необхідне кожній людині для самореалізації та розвитку; дає можливість людині самостійно ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності.

Розпочате дослідження показало необхідність подальших наукових пошуків можливостей уніфікації розуміння поняття ключових освітніх компетентностей дорослих у сучасному українському освітньому просторі.

Ключові слова: компетентнісний підхід; ключові освітні компетентності дорослих; неперервна освіта.

Постановка проблеми. Компетентнісний вимір сьогодні покладено в основу української освіти. Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа», сучасні нормативно-правові документи вищої і професійної освіти ґрунтуються на компетентнісному підході. Швидкі економічні, технологічні, цифрові, соціальні зміни зумовлюють особливу значимість розгляду питання компетентностей дорослих в умовах необхідності неперервної освіти протягом життя. Існуючі сьогодні конкурентні робочі місця десять років тому не існували, передбачається створення значної кількості робочих місць з абсолютно нових спеціальностей у найближчому майбутньому. У «Білій книзі про майбутнє Європи» підкреслено: «...більшість дітей, які йдуть сьогодні до початкової школи, будуть займатися новими видами діяльності, які ще не існують. Завдання, пов'язані з більш широким використанням технологій і автоматизації, торкнуться всіх робочих місць і галузей. Максимальне використання нових можливостей при одночасному пом'якшенні будь-яких негативних наслідків потребуватиме значних інвестицій у формування кваліфікацій працівників і серйозного переосмислення систем освіти та неперервного навчання» [1, с.13].

Отже, метою представленої статті є проаналізувати загальні особливості поняття ключових освітніх компетентностей дорослих у відповідності до чинних нормативно-правових європейських й українських освітніх документів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Започаткована й вперше науково обґрунтована «орієнтована на компетенції освіта (*competence base deducation* – CBE)» у 60-х роках минулого століття вченими: Р. Бадер, Д. Мертенс, Дж. Равен, Р. Уайт, Н. Хомський, А. Шелтон та ін. Адаптована і розвинута українськими і російськими вченими радянського й пострадянського просторів: Н. Бібік, І. Зімня, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, Л. Петровська, О. Пометун, О. Савченко, В. Серіков, Т. Сорочан, І. Тараненко, А. Хуторської, Н. Шаблігіна та ін.

Розпочати аналіз особливостей ключових компетентностей дорослих доцільним вважаємо з розуміння визначень цього поняття у документах загальноєвропейського рівня. Так, одним із вихідних рекомендаційних документів, який присвячений заходам реалізації навчання протягом життя і в якому говориться про міждисциплінарні компетенції є «Меморандум навчання протягом життя», виданий у 2000 році (надалі Меморандум) [2]. Серед шести ключових положень Меморандуму першим положенням названо нові базові вміння для всіх, як одне з найважливіших умов розвитку громадянської активності та зайнятості в ХХІ столітті в Європі, які гарантуватимуть загальний і постійний доступ до навчання з метою набуття та оновлення умінь і навичок, необхідних для стабільної участі в житті суспільства.

Меморандум був вихідним документом, в якому надано визначення новим базовим вмінням як тим вмінням, які дозволяють громадянам брати активну участь в суспільному та економічному житті суспільства, заснованому на знаннях, в якості свідомих громадян, які володіють відповідними життєвими установками. Серед цих умінь названі комп'ютерна грамотність, підприємницькі вміння, володіння іноземними мовами, вміння вчитися, вміння адаптуватися до змін, вміння розумно використовувати найширші інформаційні ресурси, такі соціальні вміння, як впевненість у собі, самоврядування, вміння нести відповідальність, брати на себе ризик, вміння діяти самостійно тощо [2].

По суті, у Меморандумі наголошено на необхідності розвитку компетентностей протягом життя в широких областях знань, де всі вони є міждисциплінарними: наприклад, вивчення іноземних мов передбачає розвиток технічних, культурних та естетичних здібностей спілкування, здійснення діяльності та її оцінки, тобто посилюється взаємопроникнення загальних, професійних і соціальних умінь як в плані змісту, так і функціонально [2].

Необхідність реалізації навчання впродовж життя, усунення бар'єрів, що існують між країнами й інститутами, які перешкоджають ефективному використанню знань та компетенцій громадян, відсутність відкритої і гнучкої європейської системи кваліфікацій викликали потребу створення Європейської системи кваліфікацій (ЄСК), яка стала б рамковою конструкцією, що описує узагальнену структуру кваліфікацій освіти всіх рівнів, дозволяє здійснювати порівняння і зіставлення національних систем кваліфікацій. У Спільній доповіді Ради з освіти та Європейської Комісії у 2004 році, присвяченій реалізації робочої програми «Освіта і навчання 2010», були поставлені завдання розробки такої системи кваліфікації [3].

У ЄСК надано узагальнений опис результатів, деталізація здійснюється в національних системах. Кваліфікаційні вісім рівнів розробленому проєкті ЄСК встановлюються і описуються за допомогою опису результатів навчання, які визначаються на основі знань, умінь, широких компетенцій, що включають у себе особистісні та професійні результати. Особистісні та професійні компетенції у свою чергу описуються на підставі чотирьох груп компетенцій: автономія і відповідальність; вміння вчитися; комунікативна та соціальна компетенція; професійна компетенція.

Компетенція у проєкті ЄСК являє собою інтегроване поняття і виражає здатність людини самостійно застосовувати в певному контексті різні елементи знань і вмінь. Компетенція має такі складові: когнітивну компетенцію, що передбачає використання теорії і понять, а також «приховані» знання, набуті на досвіді; функціональну компетенцію (вміння і ноу-хау), а саме те, що людина повинна вміти робити у трудовій сфері, у сфері навчання або соціальній діяльності; особистісну компетенцію, що передбачає поведінкові вміння в

конкретній ситуації; етичну компетенцію, що передбачає наявність певних особистісних і професійних цінностей [3]. Особливої значимості у цьому проекті надано рівню самостійності, оскільки саме він дозволяє розмежовувати різні рівні компетенції. Освоєння певного рівня компетенції розглядається як здатність використовувати та поєднувати знання, вміння і широкі компетенції залежно від мінливих вимог конкретної ситуації або проблеми. Іншими словами, рівень компетенції визначається здатністю справлятися зі складними непередбачуваними ситуаціями і змінами [3].

Спеціальному обґрунтуванню основних компетентностей дорослих щодо навчання протягом життя присвячені рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» 2006 року [4]. Основні компетенції у цьому документі визначаються як набір знань, навичок та відношень, які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування. До ключових віднесено такі вісім компетентностей: 1) спілкування рідною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; 4) навички роботи з цифровими носіями; 5) навчання заради здобуття знань; 6) соціальні та громадянські навички; 7) ініціативність та практичність; 8) обізнаність та самовираження у сфері культури.

У наступному документі – спільній європейській довідковій структурі «Європейська кваліфікаційна рамка для навчання протягом усього життя (ЄКР)» 2008 року [5], компетентності є також однією з трьох категорій результатів навчання: знання, уміння та соціальні компетентності. Цей документ містить рекомендації щодо встановлення зв'язку між системами кваліфікацій європейських країн, і діє як механізм переведення, щоб зробити кваліфікації зручними і зрозумілими в усіх країнах і різних системах Європи задля підтримки мобільності громадян між країнами і полегшення їм навчання протягом життя.

Зазначені рекомендації налічують вісім довідкових рівнів з точки зору результатів навчання, які визначені як підтвердження, що людина, яка навчалась, знає, розуміє і спроможна працювати / діяти по завершенню процесу навчання. Кожен з восьми рівнів обумовлений рядом описів, які окреслюють результати навчання, що відносяться до кваліфікацій певного рівня в будь-якій системі кваліфікацій [5].

Кваліфікації в різних комбінаціях охоплюють широку область результатів навчання, і включають теоретичні знання, практичні і технічні вміння, а також соціальні компетенції. «Знання» означають результат асиміляції інформації через вивчення, як ядро фактів, принципів, теорій та методів, які пов'язані з областю роботи або вивчення (описані як теоретичні і фактичні); «вміння» означають здатність застосувати знання та використовувати ноу-хау для виконання завдань і вирішення проблем (описуються як когнітивні (включають використання логічних, інтуїтивних і творчих роздумів) або практичні (які включають вміння щось зробити своїми руками і використовувати методи, матеріали, інструкції та інструментарій)); «компетентність» означає доведену здатність використовувати знання, вміння, особисті, соціальні і/або методологічні здібності, в ситуаціях роботи чи навчання і в професійному та особистому розвитку (описана з точки зору відповідальності і самостійності) [5]. Тобто, потрібно розуміти, що соціальні компетентності у ЄКР розглянуті в широкому сенсі, що на нашу думку, прирівнює їх до ключових.

Ключові компетентності, їх визначення і перелік зустрічаємо у чинному в Україні з 2009 року Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (надалі Державний стандарт) [6]. Документ, серед інших підходів (особистісно зорієнтованого і діяльнісного), ґрунтується також на засадах компетентнісного підходу, що реалізовано в освітніх галузях і відображено в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти. Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей. Ключовими компетентностями визначено спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. До цих компетентностей віднесено уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки,

інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька і здоров'язбережувальна компетентності, а до предметних (галузевих) – комунікативна, літературна, мистецька, міжпредметна естетична, природничо-наукова і математична, проектно-технологічна та інформаційно-комунікаційна, суспільствознавча, історична і здоров'язбережувальна компетентності [6]. Перелік компетентностей має досить не систематизований характер, і потребує оновлення, про що і йдеться у «Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (надалі Концепція «Нова українська школа»), схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року [7]: на другому етапі (2019–2022 роки) передбачається розробити, затвердити (2019 рік) та запровадити (2022 рік) новий державний стандарт базової середньої освіти з урахуванням компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості.

У Концепції «Нова українська школа» ключовими є ті компетентності, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя. Серед них: спілкування державною і рідною в разі відмінності мовою, спілкування іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні і громадянські компетентності, підприємливість та фінансова грамотність, загальнокультурна грамотність, екологічна грамотність і ведення здорового способу життя [8].

Системним і структурованим за компетентностями описом кваліфікаційних рівнів є Національна рамка кваліфікацій, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. [9], і впроваджена з метою введення європейських кваліфікаційних стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців, а також сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні. У Національній рамці кваліфікацій вводиться термін інтегральна компетентність як узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики кожного рівня щодо навчання та/або професійної діяльності. Оскільки основними критеріями щодо опису десяти основних рівнів взято знання, уміння, комунікація, автономність і відповідальність, поняття компетентності трактується у цьому документі як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості, і узагальнено – через інтегральну компетентність.

У Законі України «Про освіту» (2017 р.) однією зі складових мети освіти - всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, виокремлено і формування цінностей, необхідних для успішної самореалізації компетентностей. У визначенні поняття кваліфікації (ст. 1, п. 14) сукупність здобутих особою компетентностей уточнюється як результатів навчання, а власне визначення компетентності (ст. 1, п. 15) є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. У ст. 12 «Повна загальна середня освіта» до ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для її успішної життєдіяльності, віднесено: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та, як мінімум, однією з іноземних мов; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інформаційно-комунікаційна та цифрова компетентності; здатність до навчання впродовж життя; загальнокультурна компетентність; громадянські та соціальні компетентності, включаючи володіння культурою демократії, правову компетентність, усвідомлення рівних прав і можливостей, толерантність, здатність до соціальної комунікації, здорового способу життя; обізнаність та здатність до самовираження у сфері культури;

екологічна компетентність; підприємливість та інноваційність; економічна компетентність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти. Наскрізними компетентностями є критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми [10].

У ст. 17 «Вища освіта» у визначенні мети «здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань» поняття ключових ототожнено із загальними компетентностями [10].

Перелічені, відповідно до ст. 18 «Освіта дорослих», складники освіти дорослих (післядипломна освіта; професійне навчання працівників; курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації; безперервний професійний розвиток; будь-які інші складники, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою) передбачають набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду [10].

Сам по собі безперервний професійний розвиток є безперервним процесом навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та післядипломної освіти, що дозволяє фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності та триває впродовж усього періоду професійної діяльності фахівців [10]. Тобто, у ст. 18 Закону України «Про освіту» застосовано загальне поняття професійних компетентностей, конкретизації та тлумачення щодо їхніх видів чи складових не надано. Водночас, у меті освіти дорослих закладено можливості реалізації права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки, отже, і можливості вдосконалення загальних, соціальних, ключових компетентностей дорослих.

В оновлених рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Ключові компетенції для навчання впродовж життя» [11], ключові компетенції визначаються як сукупність знань, навичок і ставлень, де: а) знання складаються з фактів і цифр, концепцій, ідей і теорій, які вже створені і підтримують розуміння певної галузі чи предмета; б) вміння визначаються як здатність до виконання процесів і використання наявних знань для досягнення результатів; в) ставлення описують характер і образ думок так, щоб діяти або реагувати на ідеї, людей або ситуації. Це те, що необхідно кожній людині для самореалізації та розвитку, зайнятості, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції. Вони напрацьовуються в навчанні протягом усього життя через формальне, неформальне та інформальне навчання. Ключові компетенції можуть бути застосовані в різних контекстах і в різних комбінаціях. Вони перетинаються і доповнюють одна одну. Такі навички, як критичне мислення, вирішення проблем, робота в команді, навички спілкування та ведення переговорів, аналітичні навички, креативність, навички міжкультурного спілкування вбудовуються у ключові компетенції [11].

Проаналізований нами ряд нормативно-правових європейських й українських освітніх документів дозволив виявити загальні особливості поняття ключових освітніх компетентностей дорослих. Так, в усіх трактуваннях спільним є те, що ключові освітні компетентності – це інтегроване поняття, яке: 1) містить сукупність знань, умінь, навичок / ставлень / цінностей / здібностей / якостей особистості; 2) необхідне кожній людині для самореалізації та розвитку, можливості працевлаштування, зайнятості, соціальної інтеграції та єдності, активної громадянської позиції тощо; 3) дає можливість людині самостійно застосовувати в певному контексті різні елементи знань і умінь, ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності. Відмінним є рівень підпорядкування ключових компетентностей у загальній системі компетентностей: 1) ключові компетентності ототожнюються з єдиним цілісним комплексом компетентностей, якими має володіти особистість, як інтегральним результатом особистісної і професійної самореалізації; 2) ключові компетентності є однією з двох чи більше складових комплексу компетентностей, і розуміються як загальні (базові, основні, широкі, інтегральні, інваріантні, над-, між-, метапредметні, міждисциплінарні,

соціальні, наскрізні тощо). Також різняться підходи щодо їх результативно-цільової основи: 1) ключові компетентності є узагальненим описом кваліфікаційного рівня, який виражає комплексні компетентнісні характеристики кожного рівня щодо навчання та/або професійної діяльності; 2) ключові компетентності мають універсальний, не прив'язаний до предметно-спеціальної або професійно-фахової області, характер, і/або належать до загальногалузевого змісту освітніх стандартів, здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Охарактеризовані трактування поняття ключових освітніх компетентностей дорослих у відповідності до чинних європейських й українських освітніх нормативно-правових документів мають спільні й відмінні загальні особливості. Розпочате дослідження показало необхідність подальших наукових пошуків, аналізу й обґрунтування можливостей уніфікації розуміння поняття ключових освітніх компетентностей дорослих в сучасному українському освітньому просторі.

Список бібліографічних посилань

1. White paper on the future of Europe: reflections and scenarios for the EU27 by 2025. European Commission COM (2017) 2025.1.03.2017. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf
2. A Memorandum on Life long Learning. Commission of the european communities. URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
3. Европейская система квалификаций. URL: <http://fedmet.org/files/Sector%20Skills%20Council/World%20Experiance/EQF.pdf>
4. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС). 18.12.2006. URL: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975_\(in_Ukr.\)](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975_(in_Ukr.)).
5. Explaining the European Qualifications Framework for Life long Learning. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. URL: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_en.pdf
6. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF/page>
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1392-2011-%D0%BF>
8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
9. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
11. Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Life long Learning. 2018/0008 (NLE). Brussels, 17.01.2018. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

References

1. The White Paper on the future of Europe: reflections and scenarios for the EU27 by 2025. European Commission COM (2017) 2025.1.03.2017. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf.
2. A Memorandum on Lifelong Learning. Commission of the European communities. Retrieved from http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.
3. The European Qualifications Framework. Retrieved from <http://fedmet.org/files/Sector%20Skills%20Council/World%20Experiance/EQF.pdf> (in Rus.).
4. Key competences for lifelong learning (2006). Recommendation 2006/962 / EC of the European Parliament and of the Council (EU). 18.12.2006. Retrieved from [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975_\(in_Ukr.\)](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975_(in_Ukr.)).
5. Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning (2008). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Retrieved from https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_en.pdf.
6. On approval of the State standard of basic and complete secondary education from November 23, 2011 № 1392. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF/page> (in Ukr.).
7. On Approval of the Concept of Implementation of the State Policy in the Area of General Secondary Education Reform "New Ukrainian School" for the period till 2029. The Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 14, 2016 No. 988-p. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/1392-2011-%D0%BF> (in Ukr.).
8. New Ukrainian school (2017). Conceptual Principles of Reforming High School. Retrieved from <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf> (in Ukr.).

9. Approval of the National Qualifications Framework (2011). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, November 23, 2011 No. 1341. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (in Ukr.).
10. About education (2017). Law of Ukraine dated 09/05/2017 № 2145-VIII. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (in Ukr.).
11. Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning. 2018/0008 (NLE). Brussels, 17/01/2018. Retrieved from <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>.

RASSKAZOVA Olena,

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Doctoral Student of Education and Educational Establishments Management Department, Classical Private University, Zaporizhzhya City
e-mail: tkachenkoe@ukr.net

ADULTS' KEY EDUCATIONAL COMPETENCIES:

NORMATIVE-AND-LEGAL FEATURES OF THE CONCEPT

Abstract. *Introduction. The speed of economic, technological, digital, social change has led to the special significance of considering the competence of adults in the conditions of the need for lifelong education. The fluidity of the list of modern professions results in the continuous professional development of key adult educational competencies, the continuous process of improving the qualifications of employees, and, in general, the rethinking of education systems at all levels and continuing education of adults. Competency approach today is one of the basic in European and Ukrainian educational documents.*

Purpose. To analyze the general features of the concept of key educational competences of adults in accordance with the current normative legal European and Ukrainian educational documents determined for the purpose of the presented article.

Methods. The main methods of research used the analysis of normative legal educational documents, generalization and synthesis of general features of the interpretation of the concept of key adult competences in these documents.

Results. Common general features of the concept of key educational competences of adults in all documents is that they represent an integrated concept, which: contains a set of knowledge, skills, attitudes, values, etc.; necessary for each person for self-realization and development; enabling a person to independently act effectively in different spheres of life. The level of subordination of key competencies in the overall competency system is excellent. They are identified either with a single integral set of competences that a person has to possess, or with one of two or more components of this complex as general (basic, basic, broad, integral, etc.). There are also different approaches to their target-based basis: the key competences of adults are either a generalized comprehensive description of the qualification level, or have a universal, not tied to a subject-specific or professional area, the nature.

Originality. The scientific novelty consists in the identification of common and distinctive features of the interpretation of the concept of key competences of adults throughout life in normative and legal educational documents.

Conclusion. The initiated research showed the need for further scientific research, analysis and substantiation of the possibilities of unifying the understanding of the concept of key educational competences of adults in the modern Ukrainian educational space.

Key words: *competence approach; key educational competence of adults; continuous education*

Одержано редакцією 15.11.2017
 Прийнято до публікації 20.11.2017